

MINISTER GOSPODARKI

Warszawa, 4 listopada 2009 r.

BOL-I-461-32-07-MW/IK/09

L. dz. 1990

DECYZJA

Na podstawie art. 105 § 1 w związku z art. 107 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.), po rozpatrzeniu wniosku spółki Giesche S.A. z siedzibą w Gdyni, reprezentowanej przez radcę prawnego Leszka P...

umarzam postępowanie

w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 lipca 1966 r., znak: Po-6/79-7/66, zatwierdzającej protokół zdawczo-odbiorczy Kopalni Węgla Kamiennego „Wieczorek” w Katowicach 16 - Janowie, należącej do przejętego na własność Państwa przedsiębiorstwa „Giesche – Spółka Akcyjna – Katowice”, „w takim zakresie, w jakim odnosi się ona do nieruchomości niemających charakteru przemysłowego i niewchodzących w skład przedsiębiorstwa przemysłowego”.

UZASADNIENIE

Podaniem z dnia 6 lipca 2007 r., spółka Giesche S.A. z siedzibą w Gdyni, zastępowana przez ustanowionego w sprawie pełnomocnika radcę prawnego Leszka P..., wniosła o stwierdzenie nieważności *decyzji Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 lipca 1966 r. znak: Po-6/79-7/66, zatwierdzającej protokół zdawczo-odbiorczy Kopalni Węgla Kamiennego „Wieczorek” w Katowicach 16 - Janowie, należącej do przejętego na własność Państwa przedsiębiorstwa „Giesche – Spółka Akcyjna – Katowice”, „w takim zakresie, w jakim odnosi się ona do nieruchomości niemających charakteru przemysłowego i niewchodzących w skład przedsiębiorstwa przemysłowego, w szczególności działek*

położonych w obrębie Mysłowice Las karta mapy 2 o numerach: 201/55, 202/55, 204/55, 205/55, 206/55, 207/55, 208/55, 209/55, 212/55, 213/55, 214/55, 215/55, 216/55, 267/55, 268/55". Wniosek ten następnie został rozszerzony pismem z dnia 6 listopada 2007 r., poprzez żądanie stwierdzenia nieważności ww. decyzji Ministra Górnictwa i Energetyki „także w części odnoszącej się do działki nr 1935/188 położonej w Katowicach (obręb Janów, karta mapy 2) oraz do innych nieruchomości niemających charakteru przemysłowego i niewchodzących w skład przedsiębiorstw przemysłowych prowadzonych przez Giesche Spółkę Akcyjną”. Pismem z dnia 25 listopada 2008 r. wnioskodawca zmienił ponadto podstawę prawną żądania stwierdzenia nieważności z art. 156 § 1 pkt 4 Kpa, na art. 156 § 1 pkt 2 Kpa.

W celu wykazania interesu prawnego ww. spółki do występowania z przedmiotowym wnioskiem „nieważnościowym” do akt niniejszej sprawy nadesłano wypis z rejestru handlowego RHB nr 1637 z ostatnim wpisem z dnia 25 października 1946 r. oraz odpis z Rejestru Przedsiębiorców nr KRS 0000253073. Wnioskodawca, w celu potwierdzenia prawa własności do ww. nieruchomości (ich części) przedłożył odpis z Księgi wieczystej Mysłowice Zamek 373. Na tej podstawie, przed Ministrem Gospodarki wszczęte zostało postępowanie w przedmiotowej sprawie.

Po analizie wniosku, w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy pozyskany z Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Narodowego w College Park Stanów Zjednoczonych Ameryki, Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ oraz od wnioskodawcy, należy stwierdzić, co następuje.

Właścicielem przedsiębiorstwa pn. Kopalnia Węgla Kamiennego „Wieczorek” w Katowicach 16 – Janowie (przedwojenna nazwa: Kopalnia Giesche) była, przed nacjonalizacją, spółka Giesche S.A. z siedzibą w Katowicach, zarejestrowana w Rejestrze handlowym Sądu Okręgowego w Katowicach, wydział III Handlowy dział B nr 1637 (dowód: odpis RHB nr 1637). Przedmiotowa spółka została pierwotnie utworzona jako spółka córka niemieckiej spółki Bergwerksgesellschaft Georg von Giesches Erben we Wrocławiu (dalej: Erben). W związku z ostatecznym ustaleniem granicy polsko-niemieckiej po I wojnie światowej, zgodnie z postanowieniami Traktatu Wersalskiego, w 1922 r. ponad 4/5 nieruchomości i kopalń znajdujących się na terenie Górnego Śląska, a stanowiących własność Erben, znalazło się po stronie polskiej. W konsekwencji, niemiecka korporacja postanowiła cały majątek pozostały na terytorium Polski wnieść aportem do nowoutworzonej, zgodnie z prawem polskim, spółki córki

- Giesche Spółka Akcyjna z siedzibą w Katowicach (dowód: memorandum z dnia 21 sierpnia 1964 r.).

W okresie po I wojnie światowej działalność wskazanych spółek nie przynosiła wymiernych korzyści, co negatywnie wpłynęło na ich sytuację finansową. Problemy finansowe potęgowało również nałożenie przez władze polskie na Giesche S.A. bardzo wysokich podatków, których spółka nie była w stanie spłacić (zadłużenie w wysokości ok. 10,000,000 USD). Wobec złej kondycji finansowej spółki, Erben podjęła decyzję o poszukiwaniu inwestora i zdecydowała się sprzedać akcje spółki Giesche S.A. Amerykanom.

Okolo 1925 r. dwie spółki amerykańskie - Anakonda Copper Mining Company oraz W. A. Harriman & Company, Inc., rozważyły nabycie od Erben spółki Giesche S.A. i sfinansowanie tego nabycia poprzez emisję obligacji na rynku amerykańskim. W przeciwieństwie do władz niemieckich, Rząd Polski przychylił się do sprzedaży prawa własności do kopalń i nieruchomości, stanowiących mienie przedmiotowej spółki i był gotów pójść na ustępstwa w zakresie obciążeń finansowych i podatkowych (dowód: memorandum z dnia 21 sierpnia 1964 r.).

Na mocy umowy z dnia 3 lipca 1926 r. zawartej pomiędzy Czesławem Klarnelem Ministrem Skarbu i Eugeniuszem Kwiatkowskim – Ministrem Przemysłu i Handlu, działającymi w imieniu Rządu Polskiego, a Irwingiem Rossi, występującym w imieniu W.A. Harriman & Co.inc, Rząd Polski zaaprobował nabycie przez nowoutworzoną spółkę prawa amerykańskiego (zgodnie z umową zawartą przez spółkę W. A. Harriman & Company, Inc. oraz Erben we Wrocławiu), wszystkich akcji spółki Giesche S.A. Umowa, o której mowa wyżej przewidywała, iż środki na sfinansowanie tej transakcji zostaną pozyskane z emisji przez nową spółkę na rynku amerykańskim obligacji o 15-letnim terminie zapadalności, które będą zabezpieczone m. in. poprzez przewłaszczenie akcji spółki Giesche S.A. Zgodnie z postanowieniami wskazanej umowy, nowopowstała (amerykańska) spółka zobowiązała się do dokonania, w okresie 5 lat od chwili wejścia w życie tej umowy, inwestycji w wysokości co najmniej 10,000,000 USD w tym około 5,000,000 USD na „*rozwój kopalni, techniczne udoskonalenie zakładów, nowe budowle i modernizacje urządzeń*” spółki Giesche S.A. Rząd Polski zobowiązał się natomiast „*udzielić wymienionej firmie określonych ułatwień i koncesji*”, tj. zrezygnować z przysługującego mu na mocy Konwencji Genewskiej oraz innych umów międzynarodowych prawa wyłączenia majątku spółki Giesche S.A. i spółek powiązanych, jak również zwolnić w całości przedmiotową spółkę od podatku majątkowego na zasadzie ustawy z dnia 30 kwietnia 1926 r. o popieraniu przemysłu cynkowego (Dz. U. 49, poz. 292). Na mocy § 11 niniejsza umowa miała wejść w życie „z

dniem przelewu akcji Sp. Akc. Giesche na nową amerykańską spółkę, o ile przed tą datą nowa amerykańska spółka przejmie do wykonania niniejszą umowę" (dowód: umowa z dnia 3 lipca 1926 r., memorandum z dnia 21 sierpnia 1964 r.).

W następstwie tych ustaleń, w dniu 7 lipca 1926 r. utworzono, zgodnie z prawem stanu Delaware, amerykańską spółkę – Silesian-American Corporation (dalej: SACO), która w sierpniu 1926 r. przejęła cały kapitał spółki Giesche S.A. i stała się jej jedynym akcjonariuszem.

Kapitał akcyjny spółki Giesche S.A. wynosił 172.000.000 złotych i podzielony został na 172 akcje na okaziciela, po milion złotych wartości nominalnej każda. Akcje zostały zdeponowane w „*Guaranty Trust Company*” w Nowym Jorku w 1926 r. i pozostawały w depozycie nieprzerwanie od tego dnia (dowód: zaświadczenie zastępcy przewodniczącego „*Guaranty Trust Company*” z dnia 14 listopada 1946 r.).

Przedmiotem przedsiębiorstwa spółki Giesche S.A., zgodnie z pierwotnym wpisem do rejestru handlowego było: nabywanie i prowadzenie przedsiębiorstw górniczych i hutniczych wraz z wszelkim przemysłem uzupełniającym, pomocniczym i ubocznym, przemysłem udoskonalającym i uszlachetniającym oraz handel wyrobami własnymi oraz wyrobami firm obcych w kraju, jak i zagranicą. *„Ze względu na przedmiot przedsiębiorstwa spółka nabyła i prowadzi majątki rolne i leśne [...] nie ograniczając zasięgu swej działalności jest ona [spółka] w szczególności uprawnioną: do nabywania, dzierżawienia, administrowania, używania, eksploataowania, pozbywania, wydzierżawienia oraz do spieniężenia i użytkowania w inny sposób własności gruntowych i górniczych, udziałów kopalnianych, majątków rolnych i leśnych b) do nabywania, eksploataowania lub w inny sposób korzystnego użytkowania oraz do pozbywania uprawnień górniczych, praw poszukiwawczych i wolnych poszukiwań górniczych, koncesji górniczych oraz innych koncesji i praw wszelkiego rodzaju, jak praw gruntowych, rolnych i tak dalej c) poszukiwanie „użytkownych” minerałów, ubieganie się o nadania górnicze, „wspomniane minerały odkrywać, otwierać i wydobywać, nabywać, wzbogacać, przerabiać w drodze hutniczej lub jakimkolwiek innym sposobem i je pozbywać” d) „zakłady górnicze i hutnicze i inne pokrewne oraz uzupełniające zakłady przemysłowe jak urządzenia kolejowe i inne urządzenia i zakłady nabywać, dzierżawić, budować, urządzać, zawodowo prowadzić wydzierżawiać i pozbywać e) uczestniczyć w obcych przedsiębiorstwach we wszelki sposób, w szczególności przez nabywanie akcji i udziałów, zakładać i otwierać oddziały w kraju i zagranicą oraz zawierać z innymi towarzystwami wszelkiego rodzaju umowy dla obrony swoich interesów”.*

Członkami zarządu spółki Giesche S.A. z siedzibą w Katowicach, zgodnie z wpisem w rejestrze handlowym z dnia 25 października 1946 r., byli: George Sage Brookes, Frederic Piotr Gaethke, Stefan Krasnodębski, Elmer Milton Wanameker i Erazm Gorączko (dowód: odpis RHB nr 1637).

Z chwilą wybuchu II wojny światowej oraz zajęcia przez wojska niemieckie terytorium II Rzeczypospolitej, kontrolę nad spółką Giesche S.A. oraz jej majątkiem przejął, od dnia 4 września 1939 r., ustanowiony przez władze niemieckie komisarz (zarządca) – dr Albrecht Jung – jednocześnie szef departamentu prawnego Erben. Poczynając od tego roku, strona niemiecka, działając poprzez dyrektora generalnego Erben - Edwarda Schulte podjęła, we współpracy z grupą banków szwajcarskich, działania zmierzające do odzyskania kontroli nad Giesche S.A. (tzw. plan repatriacyjny).

Wobec zajęcia przez okupanta mienia spółki Giesche S.A., SACO została pozbawiona wszelkich dochodów ze spółki i nie była w stanie spłacać zobowiązań z tytułu wyemitowanych obligacji, co skutkowało złożeniem, dnia 29 lipca 1941 r., wniosku o jej reorganizację (upadłość) w trybie Rozdziału X Ustawy Upadłościowej z 1898 r. prawa Stanów Zjednoczonych Ameryki (Bankruptcy Act). Dnia 30 lipca 1941 r., wniosek SACO został przyjęty, a sąd upadłościowy ustanowił powierników spółki w osobie Francisca Conway`a i E. Sowerwine`a. Dnia 24 lutego 1956 r. zatwierdzono ostateczny plan reorganizacji przedmiotowej spółki. Na mocy jego postanowień 25 % kapitału zreorganizowanej spółki objęła spółka Silesian Holding Company, 25 % - Prokurator Generalny, zaś grupa banków szwajcarskich, tj. Schweizerische Bankgesellschaft (Union Bank of Switzerland), LaRoche & Company, Banque Cantonale de Berne, Aktiengesellschaft Leu & Company, która dokonała wpłaty prawie 700,000 USD na rzecz zreorganizowanej spółki – 50 % (dowód: memorandum z dnia 21 sierpnia 1964 r., pismo Departamentu Sprawiedliwości, Office of Alien Property do Departamentu Stanu z dnia 25 lipca 1956 r.).

Po zakończeniu II wojny światowej, w dniu 5 lutego 1946 r., weszła w życie ustawa z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. z 1946 r. Nr 3, poz. 17 ze zm., dalej: ustawa nacjonalizacyjna), która umożliwiała władzom polskim przejęcie na własność Państwa określonych kategorii przedsiębiorstw, w celu „*planowego odbudowania gospodarki narodowej, zapewnienia Państwu suwerenności gospodarczej i podniesienia ogólnego dobrobytu*” (por. art. 1 ustawy nacjonalizacyjnej). W konsekwencji, przedsiębiorstwo pn. „Giesche” Spółka Akcyjna – Katowice, zostało umieszczone w wykazie pierwszym, stanowiącym załącznik do zarządzenia Ministra Przemysłu z dnia 29 sierpnia 1946 r. o ogłoszeniu pierwszego wykazu

przedsiębiorstw przechodzących na własność Państwa (M.P. Nr 94, poz. 176), pod lp. 7. Sprzeciw od umieszczenia przedmiotowego przedsiębiorstwa w powyższym wykazie wniosła spółka Giesche S.A., SACO oraz wyznaczeni przez amerykański sąd upadłościowy powiernicy, wskazując jako nieprawidłowe uznanie tej spółki za spółkę podpadającą pod art. 2 ustawy nacjonalizacyjnej, tj. jako mienie niemieckich osób prawnych. Reprezentanci kwestionowali m.in. podnoszony zarzut, jakoby zmiany nazwy spółki ujawnionej w rejestrze handlowym na niemiecką - Giesche Aktiengesellschaft dokonał zarząd spółki (dowód: sprzeciw spółki Giesche S.A. z dnia 15 października 1946 r. oraz SACO z dnia 17 października 1946 r., skierowane do Głównej Komisji do Spraw Upaństwowienia Przedsiębiorstw, sprzeciw spółki Giesche S.A. z dnia 17 października 1946 r. skierowany do Wiceministra Finansów). Posiedzenia polskiej Komisji do Spraw Upaństwowienia Przedsiębiorstw miały miejsce w lipcu i grudniu 1947 r. W postępowaniu nacjonalizacyjnym spółkę Giesche S.A. reprezentował prokurent Jan Kuczyński i członek zarządu - Fryderyk Gaethke, którzy zostali upoważnieni do występowania w imieniu SACO w reorganizacji przez powierników Francisa Conway'a i E. Sowerwine'a oraz sąd upadłościowy (dowód: poświadczony notarialnie oświadczenie powierników SACO z dnia 14 listopada 1946 r., odpis orzeczenia Sądu – United States District Court Southern District of New York, upoważniające powierników do podejmowania wszelkich czynności związanych z wnoszeniem sprzeciwów przeciwko nacjonalizacji spółki Giesche S.A.). Z akt sprawy wynika, iż pomimo zgłaszania, przez ww. uprawnione strony, kolejnych sprzeciwów, postępowanie przed Główną Komisją do Spraw Upaństwowienia Przedsiębiorstw nie zostało zakończone do dnia podpisania Polsko-amerykańskiego układu indemnizacyjnego, tj. 16 lipca 1960 r.

W tym samym okresie podjęte zostały przez Rząd Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz Rząd Polski wstępne negocjacje, dotyczące wypłacenia przez stronę polską odszkodowania za znacjonalizowane mienie stanowiące własność „osób amerykańskich” (tak fizycznych, jak i prawnych). W grudniu 1946 r. zawarto nieformalne porozumienie, w którym określono wstępny plan negocjacji. Przedmiotowe rozmowy zostały następnie zawieszono na okres kilku miesięcy, tj. do grudnia 1947 r., kiedy to opracowano kolejny projekt porozumienia. Wskazany projekt został przedłożony stronie polskiej, celem uzyskania jej aprobaty, jednakże w związku z nieporozumieniami na tle polityki finansowej Stanów Zjednoczonych Ameryki (kwestia licencji eksportowych), nie doszło do zatwierdzenia przez władze polskie projektowanego porozumienia (dowód: memorandum z dnia 25 września 1963 r.).

Ze względu na znaczną wartość mienia spółki Giesche S.A., przejętego na własność Państwa Polskiego, roszczenie właściciela tej spółki było niewątpliwie roszczeniem największym i w związku z tym, stanowiło przedmiot wielu konferencji i uzgodnień oraz licznej korespondencji od chwili zakończenia II wojny światowej (dowód: memorandum z dnia 25 września 1963 r.). W toku negocjacji zarówno Rząd Stanów Zjednoczonych Ameryki, jak i Rząd Polski, miały na względzie specyficzną sytuację SACO, w tym znaczną - na tle pozostałych roszczeń „osób amerykańskich”, których mienie zostało znacjonalizowane - kwotę ewentualnego odszkodowania, jak również okoliczność reorganizacji przedmiotowej spółki oraz wynikającą z niej zmianę struktury jej kapitału. Zasadnicze wątpliwości, wynikały z faktu, iż pierwotnie, mniejszościowy pakiet akcji SACO (49% akcji zwykłych i 41,7 % akcji uprzywilejowanych) należał do niemieckiej spółki Erben. Większościowy pakiet akcji, tj. 58,3% akcji uprzywilejowanych i 51 % akcji zwykłych, stanowił natomiast własność Silesian Holding Company, którego akcjonariuszami byli Anocnda Copper Mining Company, W.A. Harriman & Co oraz obywatele (dowód: memorandum z dnia 21 sierpnia 1964 r.). W grudniu 1942 r. amerykański Nadzorca Własności Obcej (Alien Property Custodian), w ramach Ustawy o Handlu z Wrogiem oraz na podstawie rozporządzenia nr 370, zajął mniejszościowe udziały w SACO (własność Erben), jako stanowiące mienie wroga. SACO odmówiło wydania akcji, zwracając się jednocześnie do sądu upadłościowego o ustalenie czy w świetle przepisów Ustawy o Handlu z Wrogiem zasadnym jest przejęcie akcji przez Nadzorcę Własności Obcej. Podstawą tych wątpliwości była w szczególności okoliczność, iż w 1929 r. Erben przekazało akcje pakietu mniejszościowego Non-Ferrum Gesellschaft zur Finanzierung von Unternehmungen des Bergbaues und der Industrie der Nichteisenmetalle (dalej: Non Ferrum) – nowoutworzonej, zgodnie z prawem szwajcarskim, spółce zależnej Erben. Przed sądami Stanów Zjednoczonych toczyło się w tej sprawie postępowanie zakończone w Sądzie Najwyższym Stanów Zjednoczonych, który, podobnie jak sądy niższych instancji, potwierdził prawo Nadzorcy Własności Obcej do przejęcia tych akcji. Wobec jednakże faktu, iż fizycznie dokumenty akcji zlokalizowane były w Europie, nastąpiło umorzenie akcji pakietu mniejszościowego i wyemitowanie w ich miejsce nowych akcji w imieniu i na rzecz Nadzorcy Własności Obcej (dowód: pismo Departamentu Sprawiedliwości, Office of Alien Property do Departamentu Stanu z dnia 25 lipca 1956 r.).

W toku negocjacji Rząd Polski stał na stanowisku, iż dopóty dopóki spółka Giesche S.A. będzie klasyfikowana jako przedsiębiorstwo podpadające pod art. 2 ustawy nacjonalizacyjnej, nie jest możliwa wypłata żadnego odszkodowania na rzecz SACO. Przy czym, nawet w przypadku gdyby taka zmiana klasyfikacji była możliwa, ewentualna

rekompensata pieniężna zostanie ustalona z wyłączeniem akcji pakietu mniejszościowego, pierwotnie stanowiącego własność niemieckiej spółki Erben.

W następstwie toczących się przez kilkanaście lat negocjacji, w dniu 16 lipca 1960 r. zawarty został Polsko-amerykański układ indemnizacyjny. Wskazany układ przewidywał zaspokojenie roszczeń obywateli USA z tytułu nacjonalizacji lub innego rodzaju przejęcia, które miało miejsce w dniu lub przed dniem jego wejścia w życie. W załączniku A do układu określono przy tym, co należy rozumieć pod pojęciem „roszczeń obywateli Stanów Zjednoczonych”, wskazując, że „są to prawa i interesy związane i odnoszące się do mienia znacjonalizowanego, przejętego na własność lub inaczej przejętego przez Polskę, które od daty nacjonalizacji, przejęcia na własność lub innego przejęcia, do dnia wejścia w życie niniejszego układu, były nieprzerwanie, z zastrzeżeniem postanowień w paragrafach B i C niniejszego załącznika:

/a/ bezpośrednio własnością osób fizycznych będących obywatelami Stanów Zjednoczonych;

/b/ bezpośrednio własnością osób prawnych utworzonych na podstawie prawa Stanów Zjednoczonych, jednego z wchodzących w skład stanów lub innej jednostki politycznej, których pięćdziesiąt procent lub więcej kapitału akcyjnego lub udziałów majątkowych było własnością obywateli Stanów Zjednoczonych;

/c/ bezpośrednio własnością osób prawnych utworzonych na podstawie prawa Stanów Zjednoczonych, jednego z wchodzących w skład stanów lub innej jednostki politycznej, których pięćdziesiąt procent lub więcej kapitału akcyjnego lub udziałów majątkowych było własnością osób fizycznych będących obywatelami Stanów Zjednoczonych, bezpośrednio lub pośrednio poprzez udziały w jednej lub kilku osobach prawnych jakiegokolwiek narodowości;

/d/ pośrednio własnością osób fizycznych będących obywatelami Stanów Zjednoczonych lub osób prawnych utworzonych na podstawie prawa Stanów Zjednoczonych, jednego z wchodzących w skład stanów lub ich innej jednostki politycznej, poprzez udziały w osobach prawnych utworzonych na podstawie prawa Stanów Zjednoczonych, jednego z wchodzących w skład stanów lub innej jednostki politycznej, które nie zostały objęte wyżej kategorią /b/ lub /c/;

/e/ pośrednio własnością osób objętych wyżej kategorią /a/, /b/ lub /c/, poprzez własność kapitału akcyjnego lub bezpośrednich udziałów majątkowych w osobach prawnych utworzonych na podstawie prawa polskiego, których jakakolwiek część mienia została przejęta przez Polskę, lub w osobach prawnych utworzonych na podstawie prawa niemieckiego, których przeważająca część mienia została przejęta przez Polskę;

/f/ pośrednio własnością osób objętych wyżej kategorią /d/, poprzez własność osób prawnych, o których mowa w końcu zdania dotyczącego tej kategorii, kapitału akcyjnego lub bezpośrednich udziałów majątkowych w osobach prawnych utworzonych na podstawie prawa polskiego, których jakakolwiek część mienia została przejęta przez Polskę, lub w osobach prawnych utworzonych na podstawie prawa niemieckiego, których przeważająca część mienia została przejęta przez Polskę, a które zaprzestały swej działalności lub

/g/ pośrednio własnością osób objętych wyżej kategorią /a/, /b/, /c/ lub /d/, mających interesy, które łącznie stanowią znaczną sumę, przez każdą ilość osób prawnych zorganizowanych na podstawie jakiegokolwiek kraju, których znaczna część mienia została przejęta przez Polskę, z wyjątkiem jednak interesów, które podlegają odszkodowaniu na mocy jakiegokolwiek innego układu międzynarodowego, w którym stroną jest Polska”.

Za datę przejęcia własności uznano w myśl układu datę, w której tego rodzaju polskie prawa zostały po raz pierwszy zastosowane do mienia. Rząd polski zobowiązał się do zapłacenia kwoty 40 mln dolarów amerykańskich na całkowite uregulowanie i zaspokojenie wszystkich roszczeń obywateli USA, zarówno osób fizycznych, jak i prawnych. Zapłata miała być uregulowana w 20 ratach, poczynając od dnia 10 stycznia 1961 r. (płatne do rąk sekretarza stanu USA). Należność została rozliczona do dnia 10 stycznia 1981 r. Katalog roszczeń oraz tytułów stanowiących podstawę, do których zaspokojenia zobowiązywał się rząd obcego państwa, był określony odrębnie dla każdego układu.

Układ polsko-amerykański roszczeniami określał utratę własności z tytułu:

- a) nacjonalizacji lub innego rodzaju przejęcia przez Polskę mienia oraz praw i interesów związanych lub odnoszących się do mienia;
- b) przejęcia własności albo utraty używania lub użytkowania na podstawie polskich ustaw, dekretów lub innych zarządzeń, ograniczających lub uszczuplających prawa i interesy związane lub odnoszące się do mienia;
- c) długów przedsiębiorstw, które zostały znacjonalizowane lub przejęte przez Polskę.

Artykuł IV układu stwierdzał, że Rząd Stanów Zjednoczonych nie będzie przedstawiał rządowi polskiemu ani nie będzie popierał roszczeń obywateli USA do rządu polskiego, a w przypadku, gdyby takie roszczenia zostały bezpośrednio przedłożone rządowi polskiemu, ten ostatni przekaże je rządowi USA.

Z kolei zgodnie z art. V lit. C, w odniesieniu do każdego roszczenia, które zostało przez Rząd Stanów Zjednoczonych uznane za ważne, Rząd Stanów Zjednoczonych dostarczy Rządowi Polskiemu oryginalne dokumenty odnoszące się do mienia znacjonalizowanego lub przejętego przez Polskę, z których wynika roszczenie, włączając akcje osób prawnych, stanowiące własność wnoszącego roszczenie, o ile całość mienia takiej osoby prawnej została znacjonalizowana lub przejęta przez Polskę. W przypadku, gdy roszczenie nie jest oparte na dokumentach, Rząd Stanów Zjednoczonych dostarczy Rządowi Polskiemu zwolnienie ze zobowiązania podpisane przez wnoszącego.

Na podstawie ww. układu indemnizacyjnego oraz protokołu z dnia 29 listopada 1960 r., sporządzonego przez przedstawicieli Ministerstwa Finansów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz Rządu Stanów Zjednoczonych, dotyczącego realizacji postanowień tego układu, Reprezentant Stanów Zjednoczonych zobowiązany był do przekazania Reprezentantowi Polskiemu **m.in. papierów wartościowych emitowanych przez osoby prawne**, a stanowiących własność takich osób, które uzyskują zaspokojenie roszczeń wynikających z nacjonalizacji lub innego rodzaju przejęcia przez Polskę całej ich własności.

Na mocy postanowień, ww. Układu strona polska w zamian za zapłatę globalnego odszkodowania, uznanego przez strony Układu za „*odpowiednie*” w świetle uregulowań prawa międzynarodowego, została zwolniona z obowiązku zaspokajania wszelkich roszczeń związanych ze znacjonalizowanym mieniem.

W 1957 r. SACO złożyła formularz rejestracyjny roszczenia w przedmiocie przyznania odszkodowania w związku ze stratami poniesionymi w wyniku nacjonalizacji mienia spółek „Giesche Spółka Akcyjna”, „Giesche Fabryka Chemiczna, Spółka Akcyjna”, „Societe Anonyme Miniere et Industrielle” i „Giesche Fabryka Porcelany”, które zarejestrowane zostało przez Komisję ds. Rozpatrywania Roszczeń Zagranicznych pod nr PO-4174 (dowód: memorandum z dnia 25 września 1963 r.).

Reprezentujący przedmiotową spółkę w postępowaniu przed wskazaną wyżej Komisją pełnomocnik - adw. William H. Barrett, mając na uwadze kwotę główną wnioskowanego odszkodowania (powyżej 100 000 USD) przedstawił roszczenie omawianej spółki w celu jego specjalnego rozpatrzenia (dowód: memorandum z dnia 21 sierpnia 1963 r.).

Wniosek SACO o przyznanie odszkodowania za nacjonalizację m.in. mienia Giesche S.A. rozstrzygnięto Decyzją Komisji ds. Rozpatrywania Roszczeń Zagranicznych z dnia 28 lipca 1965 r., nr PO-8336. W przedmiotowej decyzji wskazano, że wnoszący żądanie posiadał „*100% udziałów uprzywilejowanych w kapitale akcyjnym polskiego przedsiębiorstwa*”

Giesche Spółka Akcyjna, 100% udziałów uprzywilejowanych w polskim przedsiębiorstwie Giesche Fabryka Chemiczna, Spółka Akcyjna, 89,25% w belgijskim przedsiębiorstwie Societe Anonyme Miniere et Industrielle oraz 92,875% w Giesche Fabryka Porcelany, polskim przedsiębiorstwie posiadany w całości przez Giesche Spółka Akcyjna”.

Komisja na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego stwierdziła, iż majątek ww. przedsiębiorstw został znacjonalizowany przez rząd polski w dniu 5 lutego 1946 r. na mocy art. 2 ustawy nacjonalizacyjnej.

Udziały obywateli amerykańskich w SACO w dacie nacjonalizacji wynosiły 53,32 %.

Kwota odszkodowania z tytułu nacjonalizacji majątku wnoszącego roszczenie odzwierciedlała przedwojenne wartości księgowe środków trwałych spółek zależnych roszczącego, z odjęciem spadku wartości i wyczerpania się zasobów w całkowitej kwocie 5% rocznie od roku 1939 do roku 1946 - daty nacjonalizacji majątku dokonanej przez Polskę. Wyliczone na tej podstawie z uwzględnieniem postanowień § B załącznika do Układu odszkodowanie wynosiło 16,421,825.65 USD wraz z należnymi odsetkami w wysokości 6 % rocznie, naliczonymi za okres od utraty mienia (5 luty 1946 r.) do dnia 16 lipca 1960 r. (data wejścia w życie Układu) w wysokości 14,123,931.13 USD.

SACO nie skorzystało z prawa do wniesienia sprzeciwu od proponowanej decyzji, co skutkowało, zgodnie z regulaminem Komisji ds. Rozpatrywania Roszczeń Zagranicznych, zarejestrowaniem jej jako decyzji końcowej w dniu 13 października 1965 r.

Na mocy porozumienia dotyczącego roszczeń polskich z dnia 16 lipca 1960 r. oraz protokołu z dnia 29 listopada 1960 r. Komisja ds. Rozpatrywania Roszczeń Zagranicznych zwróciła się do SACO o przekazanie m.in. akcji spółki Giesche S.A. wskazując, iż dokumenty te stanowią najlepszy dowód na potwierdzenie prawa własności do znacjonalizowanego mienia. Negatywnie rozpoznano wniosek SACO o pozostawienie tych akcji u powiernika „Guaranty Trust Company” w Nowym Jorku.

Pismem z dnia 21 sierpnia 1963 r. SACO przekazało listę papierów wartościowych, pozostających w depozycie w „Guaranty Trust Company” w Nowym Jorku, a następnie przy piśmie z dnia 2 października 1963 r. przedłożono Komisji ds. Rozpatrywania Roszczeń Zagranicznych m.in. akcje spółki Giesche S.A. Należy przy tym wskazać, iż akcje przedmiotowej spółki zostały zdeponowane w „Guaranty Trust Company” w Nowym Jorku w 1926 r. i pozostawały w depozycie nieprzerwanie do dnia ich wydania ww. Komisji, tj. do dnia 2 października 1963 r. (dowód: pismo z dnia 21 sierpnia 1963 r. pełnomocnika SACO – Dudley B. Tenney’a do T. McGuire’a – głównego radcy prawnego Komisji ds. Rozpatrywania Roszczeń Zagranicznych, oświadczenie z dnia 19 sierpnia

1963 r. o posiadanych przez Morgan Guaranty Trust Company of New York na rzecz SACO papierach wartościowych).

Jak wynika z pisma SACO z dnia 14 sierpnia 1967 r., znajdującego się aktach sprawy odszkodowawczej Komisji ds. Rozpatrywania Roszczeń Zagranicznych z wniosku SACO (nr PO-4174), akcje spółki Giesche S.A. zostały przekazane, w zamian za przyznane odszkodowanie, celem przesłania Rządowi Polskiemu.

W wykonaniu układu indemnizacyjnego z dnia 16 lipca 1960 r. wyżej określona Komisja przekazała Rządowi Polskiemu papiery wartościowe w 44 pojemnikach, w tym siedemdziesiąt dwa świadectwa udziałowe na okaziciela akcji Giesche Spółka Akcyjna w Katowicach (*numery: 10172*) każde o wartości pierwotnej 1.000.000 zł. Fakt przekazania ww. papierów wartościowych potwierdza pismo z dnia 25 marca 1968 r. skierowane przez Komisję ds. Rozpatrywania Roszczeń Zagranicznych do Ambasadora Stanów Zjednoczonych w Polsce, z treści którego wynika, iż *„Komisja Stanów Zjednoczonych ds. Rozpatrywania Roszczeń Zagranicznych zakończyła program związany z roszczeniami przewidzianymi Porozumieniem w sprawie polskich roszczeń z dnia 16 lipca 1960 r. Zgodnie z warunkami Porozumienia oraz Protokołu z dnia 29 listopada 1960 r., wymaga się od Rządu Stanów Zjednoczonych przekazania Rządowi Polski świadectw udziałowych, obligacji oraz innych papierów wartościowych, które stanowiły podstawę odszkodowań przyznanych obywatelom amerykańskim w myśl Porozumienia. Niniejsze papiery wartościowe, o objętości 50 stóp sześciennych [1,42 metra sześciennego] i wadze w przybliżeniu 1.900 funtów [862 kilogramy], zostały zapakowane do 44 pojemników. Paczki te zostaną przekazane Agencji Wysyłkowej Stanów Zjednoczonych, Baltimore, Maryland, w celu ich wysyłki drogą morską do Ambasady Amerykańskiej w Warszawie (...)*” (dowód: lista wysyłkowa). W piśmie tym Komisja zwraca się jednocześnie o współpracę, w celu zorganizowania przekazania tych materiałów do Ministerstwa Finansów, w tym o skontaktowanie się z Panem Franciszkiem Hofmokl (Dyrektorem Biura Współpracy Gospodarczej Ministerstwa Finansów w Warszawie) oraz o doręczenie oficjalnego potwierdzenia odbioru tych dokumentów przez polskich urzędników (dowód: pismo z dnia 25 marca 1968 r. skierowane przez Komisję ds. Rozpatrywania Roszczeń Zagranicznych do Ambasadora Stanów Zjednoczonych w Polsce).

Mając na uwadze fakt, że analogiczne dokumenty, tj. kopia pisma Komisji z dnia 25 marca 1965 r. oraz lista wysyłkowa, pozyskane przez organ orzekający ze źródeł amerykańskich (akta archiwalne Departamentu Stanu), znajdują się również w zasobach archiwalnych Ministerstwa Finansów należy przyjąć, iż przedmiotowe papiery wartościowe,

a w szczególności 172 sztuki akcji Giesche S.A. zostały przekazane i skutecznie objęte przez Rząd Polski, a tym samym stały się własnością Skarbu Państwa. Jednocześnie, wypłata przez stronę polską odszkodowania z tytułu nacjonalizacji przedsiębiorstwa spółki Giesche S.A. z jednej strony oraz późniejsze wydanie akcji tej spółki stronie polskiej, spowodowało wygaśnięcie roszczeń związanych z nacjonalizacją jej przedsiębiorstwa.

Należy podkreślić, iż na mocy Układu Indemnizacyjnego wszystkie akcje spółki Giesche S.A. (172 akcje, wydane na pokrycie 100% jej kapitału zakładowego) zostały wydane Rządowi Polskiemu, który nigdy nie zbył ani tych akcji, ani praw korporacyjnych z nimi związanych; nie zbył oraz nie przekazał formalnie posiadania tych akcji żadnym podmiotom, ani w celach kolekcjonerskich, ani wraz z wynikającymi z nich prawami akcyjnymi.

Ministerstwo Finansów, Departament Finansów Resortu w piśmie z dnia 11 września 2009 r. stwierdza, iż *„brak jest podstaw faktycznych i prawnych do przyjęcia, że miało miejsce zbycie akcji spółki Giesche S.A., a w szczególności zbycie ich jako papierów wartościowych, tj. z wynikającymi z posiadania dokumentu prawami korporacyjnymi”* oraz, iż *„żadne dowody zbycia lub choćby planowania zbycia, jako papierów wartościowych, jakichkolwiek akcji uzyskanych w ramach tzw. układów indemnizacyjnych nie zostały odnalezione.”* W ocenie Ministerstwa Finansów nie istnieją przy tym żadne podstawy prawne, które umożliwiałyby zbycie takich akcji, albowiem *„jedyne regulacje dotyczące postępowania z papierami wartościowymi uzyskanymi w wyniku wykonania układów indemnizacyjnych przewidywały przekazywanie ich poza zasoby archiwalne resortu finansów wyłącznie w celu zniszczenia”*. Tym samym należy uznać, iż Minister Finansów, jako reprezentant Skarbu Państwa, nie mógł dokonywać i nie dokonywał rozporządzeń prawami z tych dokumentów.

Powołując się na fakt posiadania 118 z 172 akcji spółki Giesche S.A. panowie: Marek N. , Paweł I. , i Jacek S. , zwołali w dniu 23 września 2005 r. (akt not. Rep. A nr 4428/2005) Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy spółki pn. „Giesche Spółka Akcyjna”, na którym podjęto uchwały w sprawie wyboru członków Rady Nadzorczej oraz zobowiązania Rady Nadzorczej do bezzwłocznego wyboru zarządu spółki, zmiany siedziby spółki z Katowic na Gdynię, zmiany statutu spółki i podwyższenia kapitału akcyjnego spółki. Rada Nadzorcza, uchwałą z dnia 23 września 2005 r., wybrała zarząd w osobach: Marka N. , Marka K. , Marka K. , Pawła R. , Jacka S. , Emiliana S. . Postanowieniem z dnia 22 marca 2006 r., sygn. KA VIII NS-REJ.KRS/016414/05/777, Sąd Rejonowy w Katowicach Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego wpisał spółkę: Giesche Spółka Akcyjna z siedzibą w Gdyni do Krajowego

Rejestru Sądowego pod nr 0000253073. Z zaświadczenia Głównego Urzędu Statystycznego o numerze identyfikacyjnym REGON z dnia 4 kwietnia 2006 r. wynika, że podstawowym rodzajem prowadzonej przez spółkę działalności jest zagospodarowanie i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek.

Istotnym jest, że wskazane wyżej osoby zrealizowały prawa korporacyjne z akcji spółki Giesche S.A. poprzez zwołanie Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy 118 z istniejących 172 akcji spółki dopiero w roku 2005, zatem po upływie 40 lat od dnia przyznania odszkodowania z tytułu nacjonalizacji przedsiębiorstwa tej spółki, to jest od dnia wygaśnięcia roszczenia z tytułu nacjonalizacji.

Powołując się na wpis w KRS nr 0000253073 spółka Giesche S.A., reprezentowana przez radcę prawnego Leszka P., wystąpiła do Ministra Gospodarki o stwierdzenie nieważności wskazanego w sentencji niniejszej decyzji indywidualnego aktu nacjonalizacyjnego, wysuwając roszczenia, dotyczące części mienia znacjonalizowanego po II Wojnie Światowej i objętego polsko-amerykańskim układem indemnizacyjnym oraz decyzją odszkodowawczą Komisji ds. Rozpatrywania Roszczeń Zagranicznych nr PO-8336, która „weszła w życie” 13 października 1965 r. W ramach tego układu zostały zaspokojone roszczenia „pośredniego” (zgodnie z regulacją ww. układu) właściciela - w zamian za zrzeczenie się wszelkich roszczeń, w formie przekazania Rządowi Polskiemu całego pakietu akcji spółki Giesche S.A., przy czym przekazanie odszkodowania poprzedziło wydanie i objęcie akcji przez Skarb Państwa. **Należy podkreślić, iż akcje te zostały przesłane stronie polskiej w roku 1968, zaś odszkodowanie przyznano już w roku 1965, to jest w okresie, gdy prawa z tych akcji wykonywało SACO.**

Przedsiębiorstwo stanowiące własność Spółki Giesche S.A. z siedzibą w Katowicach wraz ze wszystkimi jego składnikami przeszło na własność Państwa z dniem wejścia w życie ustawy nacjonalizacyjnej, tj. **5 lutego 1946 r.**, co skutkowało umieszczeniem go w wykazie pierwszym, stanowiącym załącznik do zarządzenia Ministra Przemysłu z dnia 29 sierpnia 1946 r. o ogłoszeniu pierwszego wykazu przedsiębiorstw przechodzących na własność Państwa (M.P. Nr 94, poz. 176), pod lp. 7.

Podjęte w tym okresie z inicjatywy Rządu Stanów Zjednoczonych Ameryki negocjacje z władzami polskimi w przedmiocie wypłaty odszkodowania za przejęte na własność Państwa mienie należące do „osób amerykańskich” (w tym również SACO), zakończyły się podpisaniem, w dniu 16 lipca 1960 r., przywołanego wyżej Układu Indemnizacyjnego.

W związku z uregulowaniem, w sposób generalny, kwestii odszkodowania za znacjonalizowane przez stronę polską mienie, deklaratoryjnym orzeczeniem Ministrów: Górnictwa i Energetyki, Przemysłu Ciężkiego, Przemysłu Chemicznego oraz Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 31 lipca 1965 r., wydanym na podstawie art. 2 ust. 1 i 7 oraz art. 6 ust. 1 ustawy nacjonalizacyjnej, potwierdzono fakt przejścia z mocy prawa na własność Państwa przedmiotowego przedsiębiorstwa.

Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 13 sierpnia 1965 r. (znak: PO-6/79-3/63) Katowickie Zjednoczenie Przemysłu Węglowego w Katowicach – Welnowcu zostało wyznaczone do objęcia przedsiębiorstwa Giesche” – Spółka Akcyjna – Katowice”.

Wydanie przez Komisję ds. Rozpatrywania Roszczeń Zagranicznych indywidualnej decyzji dotyczącej roszczeń SACO, w związku ze stratami poniesionymi w wyniku nacjonalizacji mienia m.in. spółki Giesche S.A. (decyzja „weszła w życie” 13 października 1965 r.), określającej konkretną kwotę odszkodowania należnego za przejęty majątek, umożliwiło kontynuowanie procesu nacjonalizacyjnego.

W dniu 20 czerwca 1966 r. Katowickie Zjednoczenie Przemysłu Węglowego w Katowicach – Welnowcu sporządziło protokół zdawczo-odbiorczy z przejęcia Kopalni Węgla Kamiennego „Wieczorek”, który następnie, na podstawie § 75a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa, został zatwierdzony decyzją Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 lipca 1966 r. Tym samym, Minister Górnictwa i Energetyki ustalił, że wszystkie składniki majątkowe wymienione w ww. protokole stanowią części składowe tego przedsiębiorstwa i przechodzą na własność Państwa z dniem wydania tego orzeczenia. W tym zatem dniu zakończyła się nacjonalizacja przedsiębiorstwa spółki Giesche S.A.

Przekazanie stronie polskiej przez stronę amerykańską wszystkich akcji spółki Giesche S.A. w 1968 r., pozwoliło na ostateczne wykonanie zawartego przez Rząd Stanów Zjednoczonych Ameryki i Rząd PRL Układu Indemnizacyjnego.

W związku z powyższym, należy stwierdzić, jak następuje.

Organ orzekający, po rozpatrzeniu ww. podania oraz w oparciu o dokonaną analizę akt omawianej sprawy stwierdza, iż spółka Giesche S.A. nie jest legitymowana do występowania z przedmiotowym wnioskiem.

Na podstawie art. 28 Kpa, stroną postępowania administracyjnego jest każdy, czyjego interesu prawnego lub obowiązku dotyczy postępowanie albo, kto żąda czynności organu ze względu na swój interes prawny lub obowiązek. Oznacza to, że treścią pojęcia „interes prawny” jest prawo podmiotowe, rozumiane jako przyznanie danej osobie

przez przepis prawa konkretnych uprawnień, które może ona realizować w postępowaniu administracyjnym.

Zgodnie z wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 29 maja 2008 r., sygn. akt I OSK 826/07, art. 28 Kpa nie stanowi samoistnej normy prawnej, a to z tego względu, że ustalenie interesu lub obowiązku prawnego może nastąpić tylko w związku z normą prawa materialnego. O istnieniu interesu prawnego decydują zatem przepisy prawa materialnego przyznające stronie konkretne, indywidualne i aktualne korzyści (por. wyrok NSA z dnia 26 listopada 1996 r. sygn. akt II SA 1390/98).

Stwierdzenie istnienia interesu prawnego wymaga więc ustalenia związku o charakterze materialnoprawnym między obowiązującą normą prawa, a sytuacją prawną konkretnego podmiotu prawa, polegającego na tym, że akt stosowania tej normy (decyzja administracyjna) może mieć wpływ na sytuację prawną tego podmiotu w zakresie prawa materialnego. Interes taki powinien być bezpośredni, konkretny, realny i znajdować potwierdzenie w okolicznościach faktycznych, które uzasadniają zastosowanie normy prawa materialnego (por. wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 marca 2009 r., sygn. akt IV SA/Wa 11/09).

Minister Gospodarki, w świetle przedstawionego wyżej stanu faktycznego i prawnego sprawy za zasadne uznał dokonanie oceny, czy wnioskodawca posiada przymiot strony w postępowaniu o stwierdzenie nieważności wskazanego w sentencji orzeczenia nacjonalizacyjnego, a ponadto, czy postępowanie to nie stało się bezprzedmiotowe. Należy zatem rozważyć, jaki wpływ ma ww. Układ Indemnizacyjny oraz sposób jego wykonania na żądanie wnioskodawcy stwierdzenia nieważności przedmiotowej decyzji nacjonalizacyjnej, potwierdzającej przejście ww. nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa, w świetle faktu, iż wymieniony Układ, wskutek jego wykonania przez stronę polską, prowadził do wypłaty przez Rząd Stanów Zjednoczonych Ameryki, odszkodowania za znacjonalizowane mienie.

Jak wyżej podniesiono, wskazane przez wnioskodawczynię nieruchomości zostały znacjonalizowane, jako składnik przedsiębiorstwa pn. Kopalnia Węgla Kamiennego „Wieczorek” w Katowicach 16 - Janowie, przejętego na własność Państwa na podstawie orzeczenia Ministrów: Górnictwa i Energetyki, Przemysłu Ciężkiego, Przemysłu Chemicznego oraz Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 31 lipca 1965 r.

W postępowaniu w sprawie stwierdzenia nieważności orzeczeń właściwych ministrów, wydawanych w trybie § 75 a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 stycznia 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa (Dz. U.

z 1947, nr 15, poz. 62) o zatwierdzeniu protokołu zdawczo-odbiorczego z przejęcia składników majątkowych przedsiębiorstwa przez państwowe jednostki organizacyjne, stroną postępowania są właściciele znacjonalizowanego mienia, o ile interes prawny opiera się w takim przypadku o prawo podmiotowe dotyczące tego mienia, w tym o wcześniejsze prawo własności do niego. Interes ten musi istnieć tak w dniu wydania decyzji administracyjnej, jak i w dniu żądania stwierdzenia jej nieważności.

Mając zatem na uwadze konsekwencje wyeliminowania z obrotu prawnego, z mocą *ex tunc*, ww. orzeczenia nacjonalizacyjnego to jest – w efekcie - przywrócenie byłym właścicielom prawa własności nieruchomości opisanych w żądaniu wniosku, przy ocenie istnienia tego interesu prawnego należy uwzględnić skutek, jaki dla istnienia tego prawa podmiotowego wywołało zaspokojenie roszczeń z tytułu nacjonalizacji, w ramach tzw. układów indemnizacyjnych.

Organ orzekający w pełni podziela w tym zakresie stanowisko Ministerstwa Spraw Zagranicznych zawarte w odpowiedzi na interpelację poselską nr 4550 w sprawie roszczeń majątkowych wobec Polski, z którego wynika, jak następuje.

Rząd Polski, przyjmując obowiązek wynikający z zobowiązań międzynarodowych po II wojnie światowej, zobowiązał się do zapłaty odszkodowań za przejęte mienie osób posiadających obywatelstwo obcego państwa lub osób prawnych należących do tych państw. Polska zawarła z 12 państwami i rządami umowy odszkodowawcze (indemnizacyjne), na mocy których przekazała środki pieniężne na rzecz roszczeń obywateli tych państw lub ich osób prawnych, których mienie uległo nacjonalizacji lub innego rodzaju przejęciu. Polska zawarła takie umowy z: Francją, Danią, Szwajcarią, Szwecją, Wlk. Brytanią, Norwegią, Stanami Zjednoczonymi, Belgią i Luksemburgiem, Grecją, Holandią, Austrią i Kanadą. Polska w całości wywiązała się z zawartych umów i przekazała w całości uzgodnione kwoty.

Rząd polski przekazał określoną globalną kwotę pieniężną na zaspokojenie roszczeń rządów państw obcych, które przejęły na siebie całkowitą odpowiedzialność za wypłatę odszkodowań dla swoich obywateli i osób prawnych.

Zasady umów indemnizacyjnych polegały na tym, że umowy te zawierane z państwami obcymi dotyczyły odszkodowań za znacjonalizowane mienie, utratę własności lub użytkowania mienia przez obywateli lub osoby prawne tych państw. Istotą umów indemnizacyjnych jest fakt, że przy spełnieniu przez stronę polską warunków zapłaty globalnej kwoty odszkodowawczej umowy te miały dla strony polskiej skutek zwalniający w przedmiocie zaspokojenia roszczeń podmiotów uprawnionych. Skutek ten został osiągnięty

bez względu na fakt, czy osoby uprawnione wystąpiły ze stosownym roszczeniem, czy też nie.

Ewentualne zarzuty, co do niewypłacenia odszkodowania na rzecz indywidualnych podmiotów nie mogą być kierowane przeciwko stronie polskiej, ponieważ to rządy obcych państw przejęły na siebie w całości rozdział kwot odszkodowawczych, bez prawa ingerencji ze strony rządu polskiego. Strona polska nie miała żadnego wpływu ani na rodzaj wydawanych przez inne państwa decyzji w przedmiocie wypłat, ani też odmowy wypłat odszkodowania, jak też na wysokość przyznanych odszkodowań. Rozdziałem kwot zajmowały się wyłącznie kompetentne specjalne organy państw obcych powołane do realizacji programów odszkodowawczych.

Strony zawierające układy były świadome, iż wypłata odszkodowań pełnych przez wyniszczone wojną państwo jest z ekonomicznego punktu widzenia niemożliwa. Dążono wówczas do znalezienia parytetu między zasadami słuszności a możliwościami ekonomicznymi. Zawarcie układów oznaczało jednak, że obce rządy zgodziły się na wynegocjowane kwoty, które miały stanowić źródło finansowania roszczeń ich obywateli. Układy w sposób wyraźny przerzuciły odpowiedzialność strony polskiej na obce rządy.

W postępowaniu o stwierdzenie nieważności decyzji nacjonalizującej nieruchomości, interes prawny opiera się na prawie własności do tych nieruchomości, w dacie ich upaństwowienia (art. 2 i 3 ustawy nacjonalizacyjnej) i związanymi z tym prawem roszczeniami.

Występując o stwierdzenie nieważności decyzji Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 lipca 1966 r., znak: Po-6/79-7/66, zatwierdzającej protokół zdawczo-odbiorczy Kopalni Węgla Kamiennego „Wieczorek” w Katowicach 16 - Janowie, należącej do przejętego na własność Państwa przedsiębiorstwa „Giesche – Spółka Akcyjna – Katowice”, „w takim zakresie, w jakim odnosi się ona do nieruchomości niemających charakteru przemysłowego i niewchodzących w skład przedsiębiorstwa przemysłowego”, spółka Giesche S.A. nadesłała odpis z Księgi wieczystej Mysłowice Zamek 373.

W toku postępowania ustalono, że w ramach polsko-amerykańskiego układu z dnia 16 lipca 1960 r. zostały w całości zaspokojone roszczenia związane z nacjonalizacją mienia stanowiącego własność spółki Giesche S.A.

Jak wyżej wskazano, układ polsko-amerykański zawarty w dniu 16 lipca 1960 r. przewidywał zaspokojenie roszczeń obywateli USA z tytułu nacjonalizacji lub innego rodzaju przejęcia, które miało miejsce w dniu lub przed dniem wejścia w życie układu. W załączniku

A do układu określono przy tym, co należy rozumieć pod pojęciem „roszczeń obywateli Stanów Zjednoczonych”, wskazując, że „są to prawa i interesy związane i odnoszące się do mienia znacjonalizowanego, przejętego na własność lub inaczej przejętego przez Polskę, które od daty nacjonalizacji, przejęcia na własność lub innego przejęcia, do dnia wejścia w życie niniejszego układu, były nieprzerwanie, z zastrzeżeniem postanowień w paragrafach B i C niniejszego załącznika m.in.

/a/ bezpośrednio własnością osób fizycznych będących obywatelami Stanów Zjednoczonych;

/b/ bezpośrednio własnością osób prawnych utworzonych na podstawie prawa Stanów Zjednoczonych, jednego z wchodzących w skład stanów lub innej jednostki politycznej, których pięćdziesiąt procent lub więcej kapitału akcyjnego lub udziałów majątkowych było własnością obywateli Stanów Zjednoczonych;

/c/ bezpośrednio własnością osób prawnych utworzonych na podstawie prawa Stanów Zjednoczonych, jednego z wchodzących w skład stanów lub innej jednostki politycznej, których pięćdziesiąt procent lub więcej kapitału akcyjnego lub udziałów majątkowych było własnością osób fizycznych będących obywatelami Stanów Zjednoczonych, bezpośrednio lub pośrednio poprzez udziały w jednej lub kilku osobach prawnych jakiegokolwiek narodowości;

/d/ pośrednio własnością osób fizycznych będących obywatelami Stanów Zjednoczonych lub osób prawnych utworzonych na podstawie prawa Stanów Zjednoczonych, jednego z wchodzących w skład stanów lub ich innej jednostki politycznej, poprzez udziały w osobach prawnych utworzonych na podstawie prawa Stanów Zjednoczonych, jednego z wchodzących w skład stanów lub innej jednostki politycznej, które nie zostały objęte wyżej kategorią /b/ lub /c/;

/e/ pośrednio własnością osób objętych wyżej kategorią /a/, /b/ lub /c/, poprzez własność kapitału akcyjnego lub bezpośrednich udziałów majątkowych w osobach prawnych utworzonych na podstawie prawa polskiego, których jakakolwiek część mienia została przejęta przez Polskę, lub w osobach prawnych utworzonych na podstawie prawa niemieckiego, których przeważająca część mienia została przejęta przez Polskę;

/f/ pośrednio własnością osób objętych wyżej kategorią /d/, poprzez własność osób prawnych, o których mowa w końcu zdania dotyczącego tej kategorii, kapitału akcyjnego lub bezpośrednich udziałów majątkowych w osobach prawnych utworzonych na podstawie prawa polskiego, których jakakolwiek część mienia została przejęta przez Polskę, lub w osobach prawnych utworzonych na podstawie prawa niemieckiego,

których przeważająca część mienia została przejęta przez Polskę, a które zaprzestały swej działalności lub

/g/ pośrednio własnością osób objętych wyżej kategorią /a/, /b/, /c/ lub /d/, mających interesy, które łącznie stanowią znaczną sumę, przez każdą ilość osób prawnych zorganizowanych na podstawie jakiegokolwiek kraju, których znaczna część mienia została przejęta przez Polskę, z wyjątkiem jednak interesów, które podlegają odszkodowaniu na mocy jakiegokolwiek innego układu międzynarodowego, w którym stroną jest Polska.

Na podstawie uregulowania ww. § A lit. d/ w związku z lit. b, przy uwzględnieniu § B, zgodnie z którym *„osoby prawne utworzone na podstawie prawa Stanów Zjednoczonych, jednego z wchodzących w skład stanów lub innej jednostki politycznej, które zostały zorganizowane w drodze postępowania sądowego, po tym jak ich mienie lub prawa i interesy związane lub odnoszące się do mienia zostały znacjonalizowane lub przejęte przez Polskę, będą uczestniczyły w sumie mającej być zapłaconą przez Rząd Polski tylko w takiej mierze, w jakiej kapitał akcyjny lub udziały majątkowe w takich osobach prawnych były w czasie nacjonalizacji lub innego przejęcia własnością osób fizycznych będących obywatelami Stanów Zjednoczonych, bezpośrednio lub pośrednio poprzez udziały w jednej lub kilku osobach prawnych, utworzonych na podstawie prawa Stanów Zjednoczonych, jednego z wchodzących w skład stanów lub ich innej jednostki politycznej”* - zostały zaspokojone roszczenia SACO „pośredniego właściciela” – jedyne go akcjonariusza spółki Giesche S.A. Zrzeczenie się wszelkich dalszych roszczeń dotyczących przejętego przez Polskę mienia spółki Giesche S.A. zostało potwierdzone i zabezpieczone przekazaniem Rządowi Polskiemu pakietu 172 akcji tej spółki.

Istotna zatem przy ocenie istnienia po stronie wnioskodawcy interesu prawnego do żądania wszczęcia postępowania nieważnościowego dotyczącego decyzji Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 lipca 1966 r., znak: Po-6/79-7/66, zatwierdzającej protokół zdawczo-odbiorczy Kopalni Węgla Kamiennego „Wieczorek” w Katowicach 16 - Janowie, należącej do przejętego na własność Państwa przedsiębiorstwa „Giesche – Spółka Akcyjna – Katowice” i bycia stroną tego postępowania, jest okoliczność czy zaspokojenie roszczeń, które nastąpiło jeszcze przed wydaniem kwestionowanej decyzji, może skutkować istnieniem, po stronie wnioskodawcy, prawa podmiotowego do żądania zwrotu wskazanych we wniosku nieruchomości.

Należy ponownie podkreślić, że zakres przedmiotowy regulacji ww. Układu Indemnizacyjnego, określał art. II, zgodnie z którym układ miał regulować i zaspokoić roszczenia z następujących tytułów:

- a) nacjonalizacji lub innego rodzaju przejęcia przez Polskę mienia oraz praw i interesów związanych lub odnoszących się do mienia;
- b) przejęcia własności albo utraty używania lub użytkowania na podstawie polskich ustaw, dekretów lub innych zarządzeń, ograniczających lub uszczuplających prawa i interesy związane lub odnoszące się do mienia;
- c) długów przedsiębiorstw, które zostały znacjonalizowane lub przejęte przez Polskę.

W tym miejscu należy podnieść, za Magdaleną Soszyńską (*„Polsko-amerykański układ indemnizacyjny z dnia 16 lipca 1960 r. jako forma realizacji odpowiedzialności Polski za powojenną nacjonalizację mienia obywateli Stanów Zjednoczonych”* w *„Prawo-Administracja-Kościół”* nr 4 (23) 2005), że *„u podstaw zawarcia wszystkich powojennych umów indemnizacyjnych legła szczególna causa: potrzeba wynagrodzenia szkód majątkowych wyrządzonych obywatelom innego państwa przez inne. Podstawowe cele, dla których je podpisywano, stanowiło wygaszenie odpowiedzialności odszkodowawczej państwa, które dokonywało przejęcia mienia na arenie międzynarodowej oraz umożliwienie zalegalizowania w porządku wewnętrznym tego państwa dokonanych zmian własnościowych. W rezultacie układy miały charakter uprawniająco-zobowiązujący, który zyskały poprzez przypisanie każdej ze stron zarówno uprawnienia, jak i obowiązku. Żądanie zapłaty odszkodowania przez jedno z państw sygnatariuszy (będącemu jednocześnie obowiązkiem drugiej strony wypłacenia tegoż odszkodowania) przeciwstawiano zobowiązanie do złożenia oświadczenia o zaspokojeniu wszelkich roszczeń finansowych przez drugie państwo (równoznaczne z prawem żądania przez państwo dokonujące wypłaty złożenia tego rodzaju oświadczenia)”*.

Wobec powyższego, w ocenie organu orzekającego zapłata odszkodowania skutkowałą wygaśnięciem roszczenia z tytułu dokonanego upaństwowienia. Mając przy tym na uwadze, iż proces nacjonalizacji zakończony został wydaniem decyzji Ministra Górnictwa i Energetyki zatwierdzającej protokół zdawczo-odbiorczy Kopalni Węgla Kamiennego „Wieczorek” w Katowicach 16 – Janowie, w **dniu 28 lipca 1966 r.**, to jest po wygaśnięciu roszczeń z tytułu nacjonalizacji przedsiębiorstwa Giesche S.A. w związku z przyznaniem odszkodowania za znacjonalizowane mienie, należy podkreślić, iż interes prawny nie istniał już w dniu wydania kwestionowanej decyzji. Tym samym, po stronie wnioskodawcy także obecnie nie istnieje prawo podmiotowe, z którego wywodzić można interes prawny do żądania weryfikacji decyzji, na mocy których upaństwowienie to nastąpiło.

W ocenie Ministra Gospodarki należy, w tym zakresie podzielić pogląd prezentowany w orzecznictwie sądowno-administracyjnym, w myśl którego przyznanie odszkodowania w ramach układu indemnizacyjnego powodowało utratę roszczeń majątkowych do mienia,

z którym wiązało się to odszkodowanie (por. wyrok WSA z dnia 27 stycznia 2007 r., sygn. akt I SA/Wa 2036/06, wyrok NSA z dnia 6 listopada 2003 r., sygn. akt I S.A. 3403/01, niepub.).

Przedmiotem postępowania prowadzonego przed Ministrem Gospodarki nie jest ocena sposobu powołania organów spółki w ww. wymienionych składach, w kontekście ustaleń poczynionych w niniejszym postępowaniu. Tym niemniej, mając na uwadze, iż okoliczności dotyczące tego zdarzenia zostały w toku postępowania ujawnione, nie sposób ich pominąć w ramach ustaleń niniejszej decyzji. W szczególności nie sposób pominąć, iż akcje spółki Giesche S.A. z pierwszej emisji były od 1968 r. w prawnym posiadaniu Skarbu Państwa, *który w żaden sposób nie rozporządził ani akcjami, ani prawami korporacyjnymi z tych akcji.* W aktach rejestrowych brak informacji o obrocie przedmiotowymi akcjami. Brak jest też księgi akcyjnej spółki.

W tym miejscu należy wskazać, iż obrót dokumentami akcyjnymi nie zawsze pociąga za sobą obrót prawami akcyjnymi wynikającymi z tych dokumentów. Nabycie dokumentów o charakterze kolekcjonerskim lub też wchodzących w skład „*makulatury*” nie prowadzi do nabycia praw akcyjnych, bowiem prawa te mogą w takiej sytuacji pozostać przy pierwotnie uprawnionym. Należy podnieść, iż czynność prawna prowadzi do rozporządzenia prawem, w szczególności do przeniesienia prawa tylko wówczas, gdy wola podmiotu dokonującego czynności jest nakierowana na samo prawo dokumentowe, nie zaś na dokument jako na rzecz ruchomą. Taką specyfiką charakteryzuje się „*obrot kolekcjonerski*”. Nabycie prawa dokumentowego może nastąpić tylko wówczas, gdy dokonano czynności prawnej skierowanej na alienację prawa dokumentowego. W przeciwnym wypadku nastąpi wyłącznie przeniesienie własności samego dokumentu (jako rzeczy ruchomej).

W świetle powyższego, nie dokonując oceny prawidłowości nabycia akcji spółki Giesche S.A. przez obecnych akcjonariuszy, wskazać należy, iż wszystkie akcje tej spółki stanowiły własność Skarbu Państwa, w związku z wykonaniem zobowiązań wynikających z zawartego układu indemnizacyjnego i przekazaniem przez stronę amerykańską dokumentów akcji, jako zabezpieczenia ewentualnych przyszłych roszczeń, a Skarb Państwa nie rozporządził ani dokumentami tych akcji, ani inkorporowanymi w nich prawami. W sytuacji gdy wola Skarbu Państwa, jako właściciela tych akcji na podstawie Układu Indemnizacyjnego, nigdy nie była nakierowana na ich zbycie, uzasadnione jest twierdzenie, iż *uprawnionym w zakresie prawa dokumentowego pozostaje pierwotnie uprawniony, tj. Skarb Państwa, pomimo utraty dokumentów akcji. W konsekwencji, ogół praw*

korporacyjnych i majątkowych składających się na prawo akcyjne przysługuje pierwotnemu właścicielowi, mimo że aktualnym właścicielem dokumentów akcyjnych niezbędnych do legitymowania się stał się inny podmiot, który nabył własność dokumentów, jako „makulatury” lub przedmiotów kolekcjonerskich.

W ocenie Ministra Gospodarki reaktywacja, w niewyjaśnionych, jak wyżej wskazano, okolicznościach, spółki Giesche S.A. nie uprawnia tej spółki do występowaniem z jakimkolwiek roszczeniem dotyczącym znacjonalizowanego mienia, w tym z wnioskiem o stwierdzenie nieważności decyzji nacjonalizacyjnych, bowiem roszczenia związane z nacjonalizacją mienia spółki Giesche S.A. zostały zaspokojone w ramach odrębnych uregulowań, przewidzianych ww. Układem Indemnizacyjnym, na podstawie których został zabezpieczony i przekazany Rządowi Polskiemu, jak wyżej już podkreślono, cały pakiet akcji Giesche S.A.

W świetle wyżej przedstawionych okoliczności dochodzenie przez przedmiotową spółkę zaspokojonych już roszczeń jest nieuprawnione, zaś stwierdzenie nieważności ww. decyzji nacjonalizacyjnej w odniesieniu do wskazanych przez wnioskodawcę nieruchomości, stanowiłoby sankcjonowanie bezpodstawnego wzbogacenia kosztem Skarbu Państwa (por. wyrok NSA z dnia 17 maja 1999 r., sygn. akt OSA 2/98).

Na podstawie art. 105 § 1 Kpa, gdy postępowanie z jakiegokolwiek przyczyny stało się bezprzedmiotowe, organ administracji publicznej wydaje decyzję o umorzeniu postępowania. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sądownoadministracyjnym, brak interesu prawnego podmiotu wnoszącego żądanie w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji, stanowi o bezprzedmiotowości postępowania, bowiem wyklucza możliwość jego prowadzenia. Należy przy tym zaznaczyć, iż oczywisty brak interesu prawnego osoby występującej z wnioskiem „nieważnościowym” powoduje, co do zasady niedopuszczalność rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy w tym przedmiocie. Zatem, po przeprowadzeniu postępowania wstępnego, mającego na celu ocenę formalnoprawnych przesłanek dopuszczalności złożenia wniosku nieważnościowego, zachodzi podstawa do wydania decyzji o odmowie wszczęcia postępowania, w trybie art. 157 § 3 Kpa. Jednakże w sytuacji, gdy ustalenie istnienia interesu prawnego wnioskodawcy wymaga podjęcia czynności, powinny być one podjęte w toku postępowania. W przypadku negatywnego rezultatu tych ustaleń, stanowić będą podstawę do zakończenia postępowania decyzją umarzającą postępowanie w sprawie. Ustalenie bowiem braku interesu prawnego wnioskodawcy w toku postępowania skutkuje niedopuszczalnością rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy stwierdzenia nieważności decyzji (por. wyrok NSA z dnia 25 kwietnia 2006 r., sygn. akt I OSK 725/05, LEX nr 209119, wyrok WSA w Poznaniu z

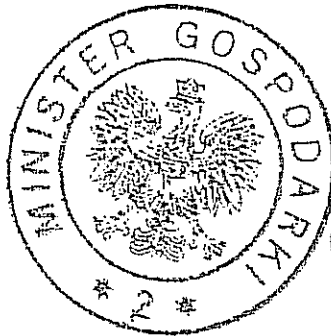
dnia 6 lutego 2008 r., sygn. akt III SA/Po 665/07, LEX nr 351281, wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 lutego 2005 r., sygn. akt I SA 1795/03, LEX nr 164927).

Postępowanie w niniejszej sprawie zostało wszczęte zawiadomieniem z dnia 17 sierpnia 2007 r., znak: BOL-R-461-32-JO-07-1161/07. W toku postępowania, w związku objęciem mienia spółki Giesche S.A. polsko-amerykańskim Układem Indemnizacyjnym, stwierdzono brak interesu prawnego wnioskodawcy do występowania z wnioskiem „*nieważnościowym*” z dnia 6 lipca 2007 r.

Decyzja jest ostateczna.

Strona niezadowolona z niniejszej decyzji może, stosownie do art. 127 § 3 Kodeksu postępowania administracyjnego, wystąpić do organu, który wydał decyzję z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy, w terminie 14 dni od daty doręczenia tej decyzji.

**Otrzymują za zwrotnym
poświadczeniem odbioru:**
Adresaci-zgodnie z wykazem
w aktach sprawy

z. up. Minister Gospodarki
Agnieszka Białczewska
Dyrektor Biura Cenn/Legalności
Decyzji Nacjonalizacyjnych